

CENTRALIZACE A KOMPLEXNOST V ŘÍZENÍ PRŮZKUMU

V článku „Centralizace a komplexnost ve vojenském zpravodajství“ [Vojenská mysl 3/1977] jsem objasnil význam a obsah centralizace a komplexnosti v řízení průzkumu a zpracování zpráv, jejich vzájemný vztah a úlohu v celém systému vojenského zpravodajství. V logické návaznosti se chci zabývat formami a metodami uplatňování centralizace a komplexnosti v činnosti zejména v vševojskových štábů při řízení průzkumu.

Formy a metody uplatňování centralizace a komplexnosti je třeba ve vševojskových štábech realizovat ve formách a metodách řízení průzkumu.

Forma nachází své uplatnění zejména v systému řízení a vztahuje se více na strukturu systému řízení, než na strukturu procesu řízení. V procesu řízení se více naplňuje jeho podstata a obsah, který určuje a podmiňuje metody řízení. Pro vymezení metod řízení je rozhodující jejich přímý vztah k obsahu, tedy zejména k procesu řízení. Pojem metody se tedy více vztahuje k procesu řízení.

Teoretickým východiskem pro další řešení je tedy závěr, že ve vševojskových štábech:

- formy uplatnění centralizace a komplexnosti budou orientovány zvláště na systém řízení průzkumu,
- metody uplatnění centralizace a komplexnosti budou zaměřeny zejména na proces řízení průzkumu.

Formy uplatňování centralizace a komplexnosti

Každý systém velení, tedy i systém řízení průzkumu, musí respektovat řadu požadavků, mezi něž patří pevnost a spolehlivost, pružnost a operativnost, mobilnost, utajení, centralizace velení, iniciativa a relativní samostatnost každého jeho článku. Tyto požadavky se projevují v jednotlivých prvcích systému velení (orgány velení, místa velení, technické prostředky velení) a realizují v jeho funkční, organizační a technické stránce. V nich tedy budeme volit odpovídající formy centralizace a komplexnosti řízení průzkumu.

Funkční stránka vyjadřuje činnost orgánů velení ve shodě s jejich povinnostmi a stanovenými vzájemnými vztahy. Z tohoto hlediska má rozhodující

význam správné stanovení a vhodná aplikace funkčních povinností orgánů velení a vyřešení odpovídajících vztahů a vazeb mezi nimi. Současný stav v praktickém uplatňování centralizace a komplexnosti při řízení průzkumu ukazuje na nutnost teoreticky rozpracovat, upřesnit, doplnit a vhodně uspořádat úkoly a povinnosti těchto funkcionářů, kteří se ať již přímo nebo nepřímo na řešení této otázky podílejí. Největší angažovanost a vliv v této oblasti mají zpravodajské orgány vševojskového štábu. Vedle nich je to celá řada dalších funkcionářů toho kterého stupně velení. Jejich přehled na stupni vševojskového svazku a vševojskové armády uvádí **tabulka 1**.

Tabulka 1

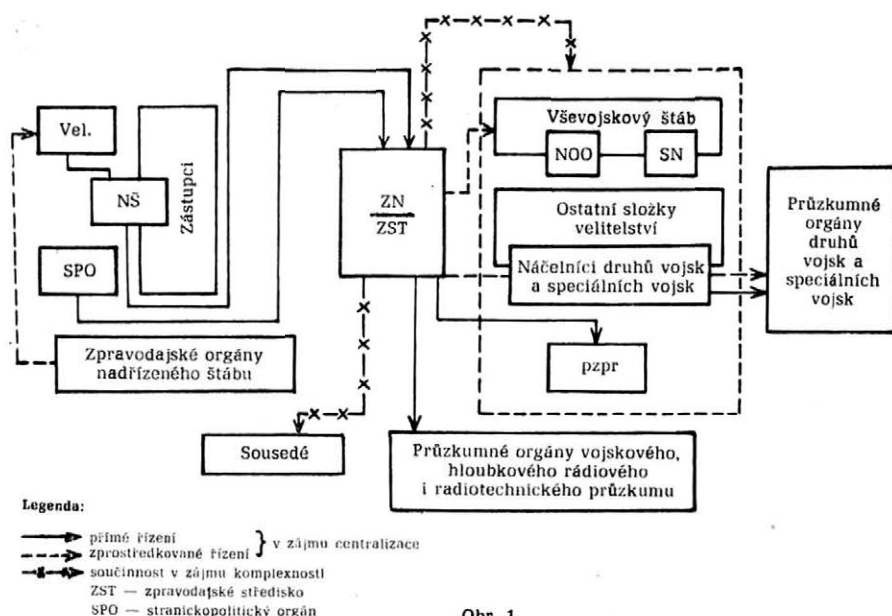
Složka velitelství		Msd (td)		Vševojsková armáda	
		přímý	nepřímý	přímý	nepřímý
		podíl na uplatnění centralizace a komplexnosti v řízení průzkumu			
Velitel, NŠ (zástupci)					
Stranickopolitický orgán					
Zástupce NŠ					
Vševojskový štáb	NOSK (NOO) + skupiny (oddělení)				
	ZN (NZO) + skupiny (oddělení)				
	SN (NSO) + skupiny (oddělení)				
	Náčelník skupiny vojskového letectva + skupina				
	Náčelník skupiny REB + skupina				
Skupiny (odd.) druhů vojsk a speciálních vojsk					
Skupiny (odd.) služeb					

Poznámka: Základní členění velitelství vševojskového svazku (svazu) je podle Oper-2-1, čl. 2, str. 5.

Podrobné rozpracování základních úkolů těchto funkcionářů ve směru k zabezpečení centralizace a komplexnosti v řízení průzkumu není ještě zárukou důsledného plnění v praktické činnosti. Jejich realizaci podmiňují formy vztahů a vazeb mezi jednotlivými pracovníky. Přitom jde o uplatnění vztahů, které vyplývají ze vzájemné podřízenosti a nadřízenosti i z potřeb součinnosti na stejné úrovni. Potřebné vazby v tomto smyslu, jejichž realizace je nezbytná na stupni vševojskového svazku uvádí **obr. 1**.

Způsob řešení u vševojskové armády je obdobný s přihlédnutím k nutnosti zapojit další funkcionáře na tomto stupni velení (zástupce náčelníka štábu, náčelníka skupiny radioelektronického boje a náčelníka skupiny vojskového letectva).

Optimální centralizace a komplexnosti ve funkční stránce systému řízení průzkumu dosáhneme tehdy, budeme-li je dobře znát a dovedně aplikovat ve své praktické činnosti a vzájemných vztazích. Přitom musíme respektovat zásadu, že zpravodajské orgány vševojskového štábu jsou na základě úkolů, pokynů a nařízení velitele, náčelníka štábu a nadřízeného povinny a zároveň

oprávněně řídit, ovlivňovat a usměrňovat všechna opatření spojená se zabezpečováním centralizace a komplexnosti v řízení průzkumu.

Organizační stránka systému velení charakterizuje organizačně tabulkovou strukturu orgánů velení a rovněž používaný systém a organizaci míst velení. Optimální uplatnění centralizace a komplexnosti řízení průzkumu vyžaduje dílčí úpravy v umístění zpravodajských středisek na místech velení a některé zásahy do jejich vnitřního uspořádání, obsazení a vybavení podle praktických poznatků a zkušeností. Zároveň je třeba řešit méně uspokojivý stav na jejich druhých polohách.

Technická stránka systému velení vyjadřuje stav vybavení systému technickými prostředky. Z těchto prostředků budeme věnovat pozornost zejména těm, které mohou formy uplatňování centralizace a komplexnosti nejvíce ovlivnit. Jsou to spojovací prostředky a z prostředků dokumentace a jejího rozmnožování půjde o bojovou průzkumovou dokumentaci. Bude vhodné zavést autonomní spojení zpravodajských orgánů po vertikální linii a jejich vnitřního, samostatného spojení se všemi funkcionáři, kteří se podílejí na řízení průzkumu. Unifikované a formalizované bojové průzkumové dokumenty musíme plně využívat bez různých úprav a vlastních interpretací. Po soustředění a vyhodnocení poznatků bude pak nutné upravit je centrálně v rámci celé ČSLA.

Metody uplatňování centralizace a komplexnosti

Příčiny malé efektivity řízení průzkumu je nutné hledat v první řadě ve vlastní organizaci systému řízení. Jsou-li jeho struktura, prvky a vztahy nejvhodněji uspořádány a zabezpečují cílovou součinnost systému, pak musíme hledat příčiny a odpovídající opatření v procesu řízení průzkumu.

Zatímco opatření v systému řízení průzkumu přispívají ke zkvalitňování forem uplatnění jak centralizace, tak i komplexnosti a jsou v podstatě shodné, je třeba v procesu řízení průzkumu metody uplatňování obou principů diferencovat (zejména pokud jde o specifické metody).

Výjimku tvoří pouze základní obecné metody, používané v jednotlivých fázích cyklu řízení, kde jsou příslušné požadavky závazné pro metody zabezpečující jak centralizaci, tak i komplexnost při řízení průzkumu. Jde o metodu souběžného plánování, zprostředkovaného organizování, improvizovaného operativního řízení a nepřímé kontroly, v nichž je uplatňování obou principů velice obtížné, složité a vysoce náročné na řídicí pracovníky, zejména zpravodajské orgány vševojskového štábu.

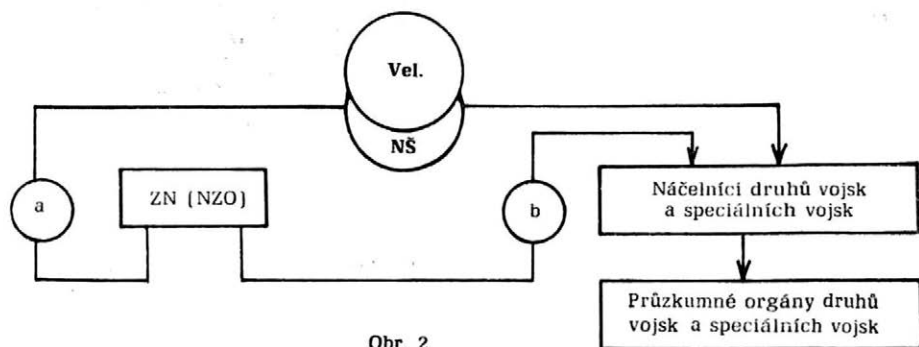
Volba metod vedoucích k uplatnění centralizace

Prvek cílevědomosti při volbě metod v zájmu centralizovaného řízení průzkumu je dán nutností přihlížet k specifikám jednotlivých druhů boje a z toho vyplývajícím zásadám a požadavkům na průzkum, zejména ve smyslu soustředění jeho hlavního úsilí. V souvislosti s tímto jde hlavně o aplikaci metod přímého a zprostředkovaného působení na všechny prvky průzkumu daného stupně velení.

Na stupni vševojskového svazku podléhají přímému působení zpravodajských orgánů vševojskového štábu podle úkolů průzkumu stanovených velitelem, náčelníkem štábu a nadřízeným orgánem průzkumné orgány, vytvářené ze sil a prostředků průzkumného praporu. Analogicky je tomu na stupni vševojskové armády, s přihlédnutím k organizační struktuře sil a prostředků průzkumu tohoto stupně velení.

Metody činnosti volíme takové, aby se cesty přímého působení maximálně zkracovaly, zrychlovaly a vedly k rozšíření a prohloubení centralizace ve všech fázích cyklu řízení průzkumu, zvláště pak při plánování a organizování.

Zprostředkované působení zpravodajských orgánů vševojskového štábu uplatňujeme na taktickém i operačním stupni zejména ve směru k průzkumu podřízených vševojskových útvarů (svazků) druhů vojsk a speciálních vojsk. Zpravodajské orgány vševojskového štábu mohou a musí uplatňovat svůj vliv na průzkum druhů vojsk a speciálních vojsk v zájmu jeho centralizace pouze prostřednictvím příslušných náčelníků (jimi pověřených důstojníků). Cesty takového zprostředkovaného působení ukazuje **obr. 2**.

Obr. 2

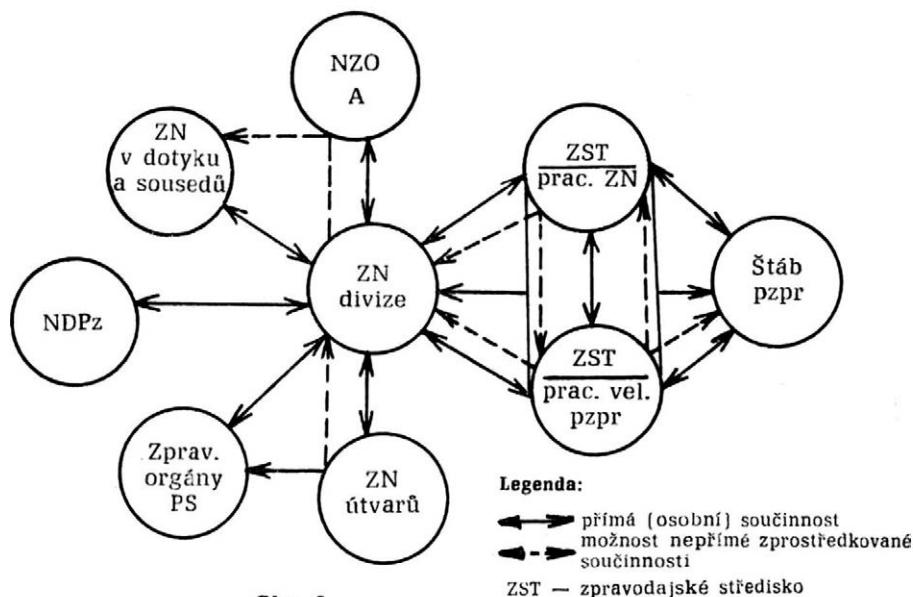
První z cest (a) odpovídá soudobým požadavkům, avšak je zdoluhavá, těžkopádná a málo pružná. Druhá cesta (b) je netradiční, značně urychluje celý proces řízení, avšak klade vysoké nároky na odbornou úroveň funkcionářů. Předpokladem jejího použití je nastolení soudružských vztahů na štábu, vzájemná důvěra a nezbytnost dodatečné informace náčelníka štábu o přijatých opatřeních.

Volba metod vedoucích k uplatnění komplexnosti

Komplexnost při centralizovaném řízení průzkumu dosáhneme takovými metodami, které zabezpečí co nejracionalnější využití všech druhů průzkumu, způsobů jeho vedení a průzkumných orgánů. Mezi nejúčinnější z nich patří metody těsné, kvalitní, nepřetržité a promyšlené součinnosti orgánů, které se podílejí na řízení průzkumu ve všech jeho fázích. Její realizace je nutná jak mezi zpravodajskými orgány navzájem, tak i mezi nimi a ostatními funkcionáři, kteří mají vliv na řízení průzkumu.

Metoda součinnosti mezi zpravodajskými orgány dovoluje zabezpečit optimální sladění všech opatření průzkumu, přijímaných na témže i na různých stupních velení. Možné součinnostní vazby na stupni vševojskového svazku — viz **obr. 3**.

V souladu se zásadami řízení průzkumu na tomto stupni velení jsou do procesu zahrnuti rovněž funkcionáři průzkumného praporu, kteří pracují ve zpravodajském středisku a na štábu průzkumného praporu. V některých případech má také značný význam součinnost se zpravodajskými orgány Pohraniční stráže a útvarů (svazků) v dotyku. Po vertikální linii řeší zpravodajský náčelník vševojskového svazku otázky v zájmu komplexnosti s jemu podřízenými i nadřízenými odbornými náčelníky. Půjde zejména o upřesnění zpravo-

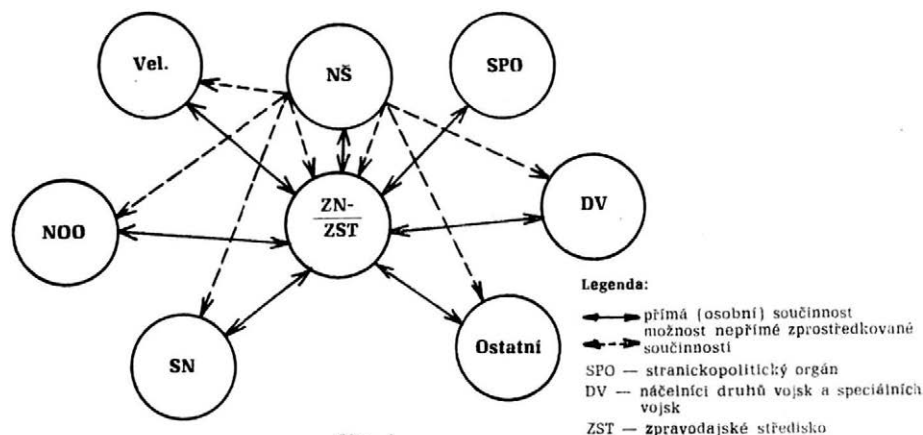

Obr. 3

dažské zodpovědnosti za pokrytí jednotlivých objektů průzkumu v závislosti na konkrétní situaci.

Po horizontální linii dosáhne zpravodajský náčelník komplexnosti těsnou součinností s hlavními funkcionáři obou pracovišť zpravodajského střediska, s náčelníkem štábu průzkumného praporu a náčelníkem dělostřeleckého průzkumu. Při tom ovšem respektujeme zásady podřízenosti a nadřízenosti. Tzn., že i při řešení součinnostních otázek je plně zachována řídicí úloha náčelníka zpravodajského oddělení vševojskové armády ve směru k zpravodajskému náčelníkově vševojskového svazku, stejně jako zpravodajského náčelníka ve vztahu k jemu podřízeným funkcionářům.

Zájem širších souvislostí vyžaduje, aby se princip komplexnosti v centralizovaném řízení průzkumu neomezoval pouze na zpravodajské důstojníky. K tomu dopomáhá aplikace metody součinnosti mezi zpravodajskými orgány a ostatními funkcionáři na příslušném stupni velení. Její grafické vyjádření pro stupeň vševojskového svazku ukazuje **obr. 4**.

Obr. 4

I přes existující nadřízenost a podřízenost je uplatnění metody součinnosti mezi velitelem, stranickopolitickým orgánem, náčelníkem štábu a zpravodajským náčelníkem nezbytným předpokladem pro zabezpečení komplexnosti v řízení průzkumu, zvláště pokud jde o správné pochopení a upřesnění úkolů při jeho plánování a operativním řízení.

Největší význam pro zabezpečování komplexnosti má těsný kontakt zpravodajského náčelníka s náčelníkem štábu. Na jeho kvalitě a intenzitě závisí úroveň ostatních součinnostních vztahů. Proto je nutné, aby náčelník štábu důsledně vyžadoval úzkou spolupráci mezi všemi zainteresovanými funkcionáři a tím umožnil zpravodajskému náčelníkovi realizovat metodu součinnosti v zájmu komplexního řízení průzkumu.

Obě uváděné metody budou obdobným způsobem aplikovány na stupni vševojskové armády s přihlédnutím k většímu rozsahu funkcionářů zainteresovaných na řízení průzkumu, stejně jako zpravodajských a průzkumných orgánů na tomto stupni velení.

Závěr

K základním způsobům zdokonalování velení vojskům patří:

- zlepšování organizační struktury a ostatních forem v systému velení,
- zdokonalování pracovních metod velitelů a štábů v procesu velení,
- využívání prostředků mechanizace a automatizace,
- zavádění automatizovaných systémů řízení a rozsáhlá aplikace matematických metod v procesu velení vojskům.

V článku jsem se zaměřil na první dva způsoby. Jejich aplikace umožňuje totiž zvýšit operativnost a kvalitu řízení ihned nebo v nejkratší možné době, ještě před zavedením automatizovaných systémů řízení. Druhý z nich vedle toho nevyžaduje použití nákladné techniky a zvláštních materiálních výdajů.

Na úroveň velení vůbec a řízení průzkumu zvláště má značný vliv uplatnění centralizace a komplexnosti v jeho systému i procesu. Při hledání všestranně nejvýhodnějších a nejefektivnějších — tzn. optimálních — variant řešení tohoto problému vystupuje do popředí volba a použití správných forem a metod jejich uplatňování. Dialektická podstata vojenského zpravodajství jako takového a všech jeho součástí — tedy i řízení průzkumu — však vyžaduje, abychom otázky centralizace a komplexnosti, stejně jako forem a metod jejich uplatňování, chápali a realizovali ve velmi úzkém vzájemném vztahu, souvislostech a návaznostech.

Současná zpravodajská praxe, stejně jako reorganizační opatření v pozemním vojsku našeho potencionálního nepřítele vyvolávají nutnost stále zdokonalovat používané a zavádět nové formy a metody uplatňování centralizace a komplexnosti řízení průzkumu ve vševojskových štábech na taktickém i operačním stupni.